

439. KÁROLYI MIHÁLY MOLNÁR ERIKHEZ

(Párizs, 1948. március 22.)

Folyó hó 17-én és 18-án a francia belügyminiszter újabb 12 szovjet-orosz állampolgár letartóztatását és kiutasítását rendelte el.

A letartóztatottak között van Odinetz professzor, a múlt év folyamán betiltott „Patriote Soviétique” című itteni lap 70 éves főszerkesztője, aki hosszú évek óta él Franciaországban és aki egyben a jogtörténet professzora is, továbbá volt munkatársai Kotchekov és Bulatzel, akik ugyancsak régi franciaországi lakosok. Mind a 12 letartóztatott lakásán a rendőrség házkutatást is tartott. A letartóztatottakat – egy kivételével, akinek fia a francia hadseregben szolgált és esett el a háború alatt – azóta már átvitték a németországi francia zónába. Azóta valószínűleg áttették őket a szovjet zóna határán, bár erre nézve eddig semmiféle hivatalos közlés nem történt.

A francia belügyminisztérium kommunikéje szerint a letartóztatás oka az volt, hogy az érintett személyek, akik tagjai voltak a múlt évi december 15-én betiltott „Union des Citoyens Soviétiques”-nek,¹ „titokban továbbra is összejeveleteket tartottak”.

Bár a kormány ezen újabb szovjetellenes akciójának jelentősége nem lekicsinyelendő, az ügy aránylag nem keltett nagyobb feltűnést. Ennek oka, hogy a francia kormány néhány hónap óta nem titkolja abbeli szándékát, hogy a kelet- és közép-európai államok baloldali érzelmű polgárai ellen akciót indít, és már eddig is hasonló intézkedések egész sorát hozta (szovjet-orosz, lengyel, jugoszláv állampolgárok elleni intézkedések).

Szovjet-orosz részről a letartóztatásoknak eddig nem volt hivatalos reakciója, de kétségtelen, hogy az nem fog elmaradni. Párizsban csupán a francia kommunista párt és annak lapja foglaltak élesen állást az akció ellen.

MOL XIX-J-1-k 7. doboz (eredeti)

¹ Szovjet Állampolgárok Szövetsége. A polgárháború éveiben és az 1920-as években igen sok szovjet állampolgár emigrált Franciaországba, többnyire a rendszer ellenzői, de nem csak azok. Egy részükben nagy lelkesedést keltett a Vörös Hadsereg második világháborús szerepe. Ebben a hangulatban alakult ez a hazafias szervezet, amely elősegítette tagjai repatriálását, de a hazatértekre sokszor rossz sors várt. Ezért és a hidegháború kibontakozása, a kémgyanúk miatt a francia kormány már nem kezelte az addigi jóindulattal az ilyen szervezeteket és akciókat.

440. KÁROLYI MIHÁLY MOLNÁR ERIKHEZ

(Párizs, 1948. március 25.)

Tárgy: A világpolitikai helyzet

Tisztelettel felterjesztem a Párizsban nyert információk alapján a világpolitikai helyzetre vonatkozó jelentésemet.

A világpolitika jelenlegi minden problémája két döntő dátumban sűrűsödik össze: az egyik április 18., az olasz választások napja, a másik november 2., az amerikai elnökválasztás napja. A kettő szorosan összefügg egymással. Trumannak a választások miatt mindenáron igazolnia kell politikáját a közvélemény előtt. Egy kissé úgy fut a Truman-doktrína után, mint a ruleton játszó a pénze után. Ez az egyik oka annak, hogy az amerikai külpolitika még agresszívebb lett. A másik belpolitikai oka az, hogy a gazdasági válságot csak úgy tudják elkerülni, ha a haditermelést fokozzák. Természetesen ez korántsem jelenti azt, hogy Amerikában csak Truman és köre kíván támadó politikát folytatni

a Szovjetunió és a kelet-európai demokráciák ellen, mert nyilvánvaló, hogy lényegében az amerikai nagykapitalizmus diktálja a tempót. A Truman által elindított hidegháború, mint ismeretes, a Kennan-féle „policy of containment” (visszaszorító politika) jegyében kezdődött el. Ennek gazdasági alátámasztására szolgál a Marshall-terv. Azt hitték, hogy részben anyagi eszközökkel, részben ügynökeik segítségével sikerül visszaszorítani a népi demokráciákat és elnyomni a népi mozgalmakat a nyugat-európai államokban és Ázsiában. A hidegháború során kiderült, hogy ez a célkitűzés nem volt reális a részük-ről, és amint Lippmann írja a mellékelt cikkében, erejükön túl vállaltak kötelezettséget, azaz világos nyelven kifejezve, blöfföltek. Minden informátorom azt állítja, hogy ma már leszámoltak Kelet-Európával, aminek nyíltan kifejezést adnak azzal, hogy „ne továbbot” kiáltanak. Emlékeztetem Miniszter Urat Harvey párizsi angol nagykövettel folytatott beszélgetésemre,¹ aki szintén azt hangoztatta, hogy csak akkor beszélhetünk súlyos következményekről, ha a Szovjetunió mai befolyási zónáját tágítani próbálná. Persze, hosszú távlatban nem mondtak le a visszaszorításról, de egyelőre egy határozott demarkációs vonalat szeretnének megrajzolni, hogy azután újabb offenzívát kezdjenek. Közben Nyugaton le akarnak számolni a népi mozgalmakkal. Lippmann a mellékelt cikkében nyíltan megírja, hogy a „hidegháború” katonai szakaszába lépett, és ma már a stratégiai pozíciókért folyik a harc.

Miután a kelet-európai népi demokráciák végérvényesen leszámoltak a nyugati hatalmak ügynökeivel, az amerikaiak ezen országokon belül nem folytathatják a harcot. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy a policy of containment hatókörét szűkítették, de a szűkített hatókörön belül az offenzívát erősítették. Most már nemcsak az amerikai sajtó növeli a háborús hisztériát, de az amerikai befolyás alatt levő országok sajtójának nagy része is. Itteni sajtókörökben nyílt titok, hogy a francia lapok nagy része legutóbb erőteljes anyagi támogatást kapott az amerikaiaktól. A sajtóhadjárat Csehszlovákiával kapcsolatban indult meg,² de az igazi ok április 18., azaz az olasz választások napja. Erre koncentráldott a diplomáciai offenzíva, amelynek egyik legfontosabb láncszeme a brüsszeli ötös szerződés.³ Az amerikaiak arra a meggyőződésre jutottak, hogy sokkal könnyebb az európai nyugati államokat politikai és katonai szövetségbe tömöríteni, mint gazdasági érdekeiket egybehangolni. Ennek ellenére a népi mozgalmak erőssége és a közvéleménynek a háborútól való félelme miatt a nyugat-európai államok vezetői nem tudnak teljes nyíltsággal felvonulni az amerikai imperializmus mellett már csak azért sem, mert Trumanék még nem tudnak katonai garanciát vállalni. Nemcsak Lippmann cikkei, de más forrásból nyert értesülesem is azt bizonyítja, hogy az amerikaiak nem is számolnak azzal, hogy háború esetén Nyugat-Európát megvédjék, hiszen ezért tárgyalnak Francóval is, hogy a Pireneusok mögött építsék ki katonai támpontjaikat. Mindezek a körülmények sokakat meggondolásra késztetnek. Még Spaak belga miniszterelnök és külügyminiszter is arra hivatkozott, hogy a brüsszeli ötös szerződést az UNO keretén belül hozták létre. Még érdekesebb, hogy Shinwell angol hadügyminiszter legutóbbi beszédében elképzelhetetlennek tartja a háborút Nagy-Britannia és a Szovjetunió között. (Jellemző, hogy az amerikai befolyás alatt álló francia sajtó nagy része ennek a beszédnek nem adott visszhangot. Egy progresszív gondolkozású amerikai rádiótudósító mesélte, hogy Yorkshire-től Surreyig végigjárta Angliát és egyszerű emberekkel, kis pubokban (korcsmákban) beszélt, amelynek eredményeképpen megállapította, hogy: az angol nép nemcsak hallani sem akar a háborúról, de a legélesebben ellene van.

Ezek után nyilvánvaló, hogy az agresszív amerikai külpolitikának, amelynek Bevinék és Bidaulték eszközeivé szegődtek, rendkívüli nehézségeket kell áthidalnia. Ennek a politikának legfontosabb tényezője, hogy Amerika megfelelő szövetségeseket találjon Európában és Ázsiában. Ilyen megbízható szövetséges eddig csak egy van: Japán (ezt

különben Lippmann is kihangsúlyozta). A másik Nyugat-Németország volna, de a kelet-németországi szovjet zóna pusztasága létezése és az a tény, hogy a fővárosban, Berlinben a nyugati hatalmak pozíciója rendkívül gyenge, Németország felhasználását még hosszú távlatban is megnehezíti, nem is beszélve arról, hogy néhány évig még Nyugat-Németország talpra állításáról sem lehet beszélni. Franciaországot és Olaszországot az erős népi mozgalmak miatt nem lehet megbízható szövetségesnek nevezni. Valószínűleg azért kérték, hogy a Marshall-segély ellenében Francia Észak-Afrikában támaszpontokat adjon nekik.

Mégis, az Egyesült Államok igyekszik olyan látszatot teremteni, hogy diplomáciai offenzívájában mindenki vele tart. Ezért választották ki Bidault-t arra, hogy Turinban a triezzi csomagot az olaszoknak felkínálja. Ezt a lépést különben úgy ítélik meg, hogy nemcsak választási manőver, de egyben egy fontos stratégiai pozíció megszerzéséért való harc is.

A Quai d'Orsay köreiben nyert értesülesem szerint a brüsszeli konferencián a nyugati államok közötti ellentéteket csak részben lehetett áthidalni. Ugyanaz volt a helyzet a londoni hármass értekezleten is. A londoni értekezleten főképpen az angol-amerikai ellentét mutatkozott meg. Anglia ugyanis azzal akarja biztosítani vezető szerepét Nyugat-Európában, hogy a Ruhr-vidéken továbbra is kizárólagos jogokat követel. Kétségtelen, hogy az amerikaiak a franciákon és Churchillen keresztül is szorítják a munkáspárti kormányt, de ugyanakkor az utóbbi időben óvakodnak attól, hogy Churchillt túlságosan támogassák. Egy amerikai újságírótól arról értesültem, hogy Douglas londoni amerikai követ jelentéseiben folyvást inti a State Departmentet, vigyázzanak, nehogy Churchill kerüljön uralomra, mert akkor az angol munkásság teljesen balra fordul. Douglas szerint csak a munkáskormány képes Angliát a nyugati tömbben tartani és főképpen csak a munkáskormány képes az angol néppel egy amerikai barát politikát elfogadtatni. Ezzel kapcsolatban rendkívül érdekes a Continental Daily Mail mellékelt cikke, amely szerint bizonyos tárgyalások indultak volna meg a Szakszervezeti Világszövetség bal- és jobbszárnya között, hogy esetleg a Marshall-segélyt nem a 16 nemzet bizottsága, hanem az European Economic Committee⁴ kezelje, amely esetben szó lehetne arról, hogy a kelet-európai államok kevésbé ellenséges magatartást tanúsítsanak. Más oldalról viszont úgy értesültem, hogy Bevinék ezt teljes erővel ellenzik.

Ami a brüsszeli konferencia titkos záradékait illeti, erre vonatkozólag az a hír szivárgott ki, hogy csupán felső vezérkar megteremtésében állapodtak meg, de amíg az amerikai kongresszusban az újabb katonai hiteleket meg nem szavazzák, a kötelező katonai szolgálatot be nem vezetik és Amerika nyílt garanciáját nem szentesítik, ezen túl a nyugat-európai államok nem mennek. Azonban igenis megállapodtak abban, hogy erőforrásaikat és gyarmataikat a közös cél szolgálatába állítják. Úgy látszik azzal is számolnak, hogy az európai területek elvesztése esetén a tengerentúli területekre összpontosítják az erejüket. Ugyancsak megegyeztek volna abban, hogy az egyes országok vezérkarjaiban a többi országok belegegyezése nélkül semmiféle változást nem eszközölhetnek. Tapogatózások történtek abban az irányban is, hogy a Marshall-tervben részt vevő 16 ország vezérkarával is felveszik az érintkezést. A brüsszeli konferencia egyik legfontosabb jellegzetessége, hogy Amerika biztatására Franciaország felvetette a gazdasági kérdéseket is, azaz a politikai és katonai szükségszerűségnek hangoztatásával bizonyos gazdasági érdekek feladását is szorgalmazta. Általában a brüsszeli konferenciának a sikerét nem lehet alábecsülni. Nyilvánvaló, hogy a hidegháború egyik végső fordulatáról van szó, amely nem is annyira a szoros értelemben vett háborúra való felkészülést jelenti, mint inkább a nyugat-európai baloldali erők letörésének előkészítését. Kihangsúlyozták, hogy az öt állam nemcsak akkor segíti egymást, ha valami külső támadással találja ma-

gát szemközt, hanem akkor is, ha közvetett „első támadás” ellen kell védekezni. A londoni Economist március 6-i száma előre utal ennek fontosságára.

Általában az amerikai propaganda minden eszközzel el akarja hitetni a nyugat-európai közvéleménnyel, hogy az USA készen áll a háborúra, és ezt az olasz választások előtt most fokozott erőfeszítéssel szorgalmazza. A amerikaiak figyelme jelenleg három neuralgikus pont körül összpontosul. Az egyik Olaszország, Görögország és a Földközi-tenger, a másik Skandinávia és a Sarki-tenger, a harmadik, egyike a legfontosabbaknak: Kína. Az utóbbiról nem sokat beszélnek, de annál többet gondolnak rá. A Kínában előrenyomuló kommunista hadsereg egyre fontosabb bázisokat foglal el, és így mind erősebben veszélyezteti az amerikai érdekeket. Egy amerikai újság szerint Trumant beszédének gyors megtartására nem az európai, hanem a kínai események készítették. Az amerikai légierők legfőbb parancsnoka, Peter Chesnault, aki nemrégén járt Kínában és a helyszínen szerzett tapasztalatok alapján referált Trumannak a kínai helyzetről, állítólag nagyon sötét színekkel ecsetelte a nemzeti Kína, tehát még amerikai befolyás alatt álló országrészek helyzetét, ahol a kommunista Kína ma már a lakosság nagy részének rokonszenvével találkozik. Állítólag Peter Chesnault tanácsára és az érdekelt nagytőke nyomására, amely Kínában sorsát veszélyeztetve látja, Truman az Európába megindított akciójával az amerikai közvélemény figyelmét akarja a Távols-Keleten lejátszódó eseményekről elterelni. Szemfényvesztésről van szó, mondják informátoraink, mert ugyanakkor, amikor Európában Truman teljes erővel akcióba lépett és a kínai kérdést az amerikai közvélemény előtt úgy tünteti fel, mint jelentéktelen és másodlagos valamit, a finánc-tőke köreivel már megállapodott, hogy a nemzeti Kína számára óriási összegű kölcsönt fognak folyósítani. Amerika ennek ellenében több légbázist kap Kínában. Ezek a légbázisok közel vannak a turkesztáni határhoz, lezárt területet fognak képezni, mert az amerikai légierők innen könnyűszerrel indulhatnak útra és bombázhatnak, vagy tethetnék tönkre az orosz petróleumforrásokat és az azokat feldolgozó ázsiai orosz üzemeket.

A nagy mérkőzés kiválasztott, de nem egyedüli terepe tehát ebben a pillanatban Olaszország, mert az olasz helyzetet lehet a legjobban felhasználni arra, hogy az amerikai és vele együtt a nyugat-európai közvéleményt megnyergeljék a különböző katonai intézkedések számára, amelyek viszont zsarolási eszközül szolgálnak a politikai harcban. Értesülésem szerint Sforza külügyminiszter Bidault turini beszéde előtt 36-42%-ra becsülte a népfront erejét, de a trieszti manőver óta itt Párizsban 32-35%-ra számítanak. Még ha így történne is, kétségtelen, hogy az olasz kommunista-szocialista egység lesz a parlament legerősebb képviselője, és az amerikaiaknak valamint Gasperiéknek⁵ komoly gondokat okoz majd, hogy mint kerüljék el egy népfront miniszterelnök kinevezését, nem is beszélve arról, hogy a köztársasági elnökséget egy népfrontbarát politikussal kellene betölteni. Már maga ez a tény komoly összeütközést helyez kilátásba. Ekkor fog megmutatkozni, hogy mennyire mennek el a nyugati hatalmak a provokációban és vállalnak-e olyan széles körű kötelezettségeket, amelyek erejüket ebben a pillanatban túlhaladják?

E jelentésemben nagyjából vázoltam a világpolitikai helyzetet. Az idézett és sokszor ellentmondó információk alapján nem lehet és nem szabad jóslásokba bocsátkozni, de annyi kétségtelen, hogy a sokrétű gazdasági, politikai és katonai problémák olyan feladatok elé állítják a nyugati hatalmakat, amelyeket az általuk előidézett események felettük is átcsapó hullámai miatt már nem tudnak megfelelően ellenőrizni. Mindenesetre mint fentebb már kihangsúlyoztam, április 18-a és november 2-a döntően meghatározza a világpolitika kialakulását. Az olasz polgárháború kitörése nem lehetetlen - mondják az amerikai és francia újságírók -, nem lehetetlen azért, mert Trumant ennek kipro-

vokálására az elnökválasztás sarkallja. Viszont talán éppen ezért Vanderbergék megakadályozhatják, hogy az amerikai külpolitika, s azon keresztül Gasperiék túlságosan megszire menjenek. Sok függ attól, hogy mi történik április 18. és november 2-a között, mert november 2-án egy republikánus elnök esetleg új fordulatot jelenthet az amerikai külpolitikában. Amit Truman nem tehet meg, azt Vanderberg, vagy akár Taft megteheti, már csak azért is, mert addig Truman kifejlésztheti az amerikai haderőt és az Egyesült Államok új vezetői erősebbnek érzik magukat ahhoz, hogy tárgyaljanak.

PIL 283. f. 12/109. ó. e. (egykorú másolat)

¹ L. e kötet 432. sz. levelét.

² Az 1948. februári kommunista hatalomátvétel Csehszlovákiában felrúgta a parlamentarizmus több évtizedes hagyományát – ez nagy felháborodást váltott ki a nyugati sajtóban.

³ 1948. március 17-én kötötte meg Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg és Nagy-Britannia a brüsszeli szerződést. A Nyugati Unió az Európai Unió elődje volt, katonai szervezete 1949-ben beolvadt a NATO-ba. Az Unióba 1954-ben vették fel Nyugat-Németországot és Olaszországot.

⁴ Európai Gazdasági Bizottság (angol).

⁵ Alcide de Gasperi az olasz Kereszténydemokrata Párt vezére, 1945–1953 között miniszterelnök, kormányszása alatt szorították ki a koalícióból az olasz KP-t 1947 májusában. Az olasz Szocialista Párt kettészakadt, a Nenni vezette balszárny kivált a kormányból és választási szövetséget kötött a KP-val, a Saragat vezette SZDP kormánypárti maradt.

441. KÁROLYI MIHÁLY MOLNÁR ERIKHEZ

(Párizs, 1948. március 25.)

Tárgy: A Párizsi Magyar Ház elleni rendőri intézkedés

Hiv. jel. sz. 13/Biz – 1948

Fenti jelentésemben beszámoltam azon rendőri vizsgálatról, amelyet a franciaországi magyar intézmények ellen a francia hatóságok megindítottak. E vizsgálat nyilvánvalóan további fejleményeként a párizsi rendőrfőnökség f. hó 23-án a másolatban idecsatolt Note-ot intézte a párizsi Magyar Ház vezetőségéhez felszólítván azt, hogy három napon belül terjessze be az épületnek, valamint a villanyhálózatnak tervrajzát 3 példányban, és hogy mindaddig, amíg a rendőrség „technikai biztonsági szolgálata” nem állapította meg a biztonsági intézkedések kielégítő voltát az épület nagytermére nézve, addig abban *semmiféle összejövetelt* ne tartson. Jellemző, hogy intézkedésében a rendőrség egy 1941. február 7-én, tehát német megszállás alatt hozott rendelkezésre hivatkozik.

A Magyar Ház vezetősége a váratlan felszólításra azzal felelt, hogy haladékot kért a rendőrségtől a tervek benyújtására, valamint arra nézve, hogy a már régebben meghirdetett összejöveteleket és előadásokat megtarthassa.

A magam részéről – meg lévén győződve arról, hogy fenti intézkedés kizárólag rosszindulatú vexatura a francia hatóságok részéről –, azonnal elmentem a Quai d'Orsay-ra, hogy ott tiltakozásomat jelentssem be és a sérelmes intézkedés orvoslását kérjem. Chauvel főtitkár távollétében Paris követ, a közép-európai osztály vezetője fogadott f. hó 24-én.

Nevezettnek mindenekelőtt vázoltam a történeteket és átadtam a másolatban ugyancsak idecsatolt jegyzéket. A továbbiakban tiltakozásomat és csodálkozásomat fejeztem ki a rendőrség intézkedésével szemben. Rámutattam arra, hogy a magyarországi francia kolónia teljesen szabadon tarthat összejöveteleket, előadásokat anélkül, hogy erre nézve a magyar hatóságoktól előzőleg engedélyeket kellene kérnie, vagy azok bármilyen